

DÖRDÜNCÜ ÜNİTE-BEYLİKTEN DEVLETE OSMANLI MEDENİYETİ

BEYLİKTEN DEVLETE OSMANLI MEDENİYETİ

4.1. ANADOLU'NUN KANDİLLERİ

1. Özellikle Türkiye Selçukluları Dönemi'nde Anadolu, Horasan'dan gelen bilge kişilere ev sahipliği yaptı. Anadolu kısa sürede âdeti dinî ve tasavvufî terbiye ile donandı. Bunlar; Anadolu'da Kayseri, Konya ve Sivas gibi şehirlere tekkeler kurarak öğretilerini halka anlattı. Bunlardan kimisi geldiği bölgenin özelliklerini, kimisi de mensup olduğu mezhep veya tarikatın görüşlerini Anadolu halkı arasında yaymaya çalıştı.

Yukarıdaki bilgilerden aşağıdaki yargılardan hangisine varılamaz?

- A) Doğu'dan Anadolu'ya göç hareketi olmuştur.
- B) Din adamları ve tasavvufîler Anadolu'ya yerleşmiştir.
- C) Anadolu'da Türk Devleti kurulmuştur.
- D) Moğol saldırısı göçleri etkilemiştir.
- E) Orta Anadolu'da tekkeler kurulmuştur.

2. XIII. yüzyıl başlarından itibaren Orta Asya'nın maruz kaldığı Moğol istilasından kaçan birçok Türk boyu Anadolu'ya sığındı. Bu dönemde Türk-İslam medeniyetinin Anadolu'da yüksek bir seviyeye çıkması, tasavvufun gelişmesi, sûfî ve âlimlerin çoğalması Anadolu'nun İslamlaşmasına büyük katkı sağladı. Bunlar çeşitli din ve mezhepler arasındaki ayrılıkları dostluğa çevirdikleri gibi din farkı gözetmeden yoksullara, muhtaçlara ve hastalara yardım ederek gayrimüslimlerin İslamlaşma sürecinde de çok önemli rol oynadılar.

Buna göre;

- I. Anadolu'ya göç edilmesinde Moğolların etkisi vardır.
- II. Anadolu'da ilk Türk Devletleri kurulmuştur.
- III. Anadolu'da Türkleşme ve İslamlaşma yaşanmıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) I, II ve III

3. Kaynağı İslam olan adalet anlayışı ve devletin desteği ile sûfîler Anadolu'nun İslamlaşmasında büyük rol oynadılar. Gerektiğinde mutasavvıf, gerektiğinde savaşçı olan derviş ve sûfîler; aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve gelişme aşamasına büyük katkı sağladılar. Hoca Ahmet Yesevî, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Hacı Bektâş Velî, Ahî Evran, Yunus Emre ve Hacı Bayrâm-ı Velî gibi pek çok sûfî ve âlim bu devirde öğretileriyle halkın yaşamına ışık tuttu.

Buna göre sufiler;

I. Siyasi

II. Dini

III. Ekonomik

alanlarında etkili olmuştur yargılarından hangisine ulaşamaz?

A) Yalnız I

B) Yalnız III

C) I ve II

D) I ve III

E) I, II ve III

4. Pîr-i Türkistân" sıfatıyla tanınan Hoca Ahmet Yesevî, döneminin en önemli sûfîlerindendir. O, kurucusu olduğu "Yesevîlik" tarikatını sevgi üzerine temellendirerek Allah ve insan sevgisinin esaslarını tasavvufî mahiyete uygun izah etmeye çalışmıştır. Yetiştirdiği derviş ve talebeleri ve birçok Türk boyuna İslamiyet'i tanıtmalarıyla Türkistan'da haklı olarak büyük bir unvana sahip olmuştur. Hoca Ahmed Yesevî, "Divan-ı Hikmet" adlı eserinde Allah sevgisini ve bu sevginin motive edici gücünü talebeleri ile birlikte Türkistan'dan Anadolu'ya kadar yaymıştır.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

A) Hoca Ahmet Yesevi Türkistan'la ilişkilidir.

B) İlk Türk mutasavvıfıdır.

C) Türklere İslamiyet'i tanıtmıştır.

D) Anadolu'ya etkisi olmuştur.

E) Yesevilik tarikatının kurucusudur.

5. Anadolu'nun en sıkıntılı dönemlerinde halkı doğru yola çağıran Yunus Emre; "Yaratılanı severim Yaratan'dan ötürü." ve "Sevelim, sevillelim; dünya kimseye kalmaz." düşüncesi ile barışın, sevginin, cömertliğin, kardeşliğin ve insanlığın timsali olmuştur. XIII. yüzyılda Anadolu bozkırlarında Türk dilini pürüzsüz bir şekilde kullanan Yunus Emre, duygu ve düşüncelerini halka anlatmada halkın dilini kullanmıştır. Yunus'un şiirlerindeki dil, XIII. yüzyıl halk Türkçesidir. Türkçenin bir edebiyat ve kültür dili olmasında Yunus'un hizmeti son derece büyüktür.

Buna göre;

I. Yunus halkın dilini kullanmıştır.

II. İnsan ve Allah sevgisini esas almıştır.

III. Türkçenin gelişmesine katkısı olmuştur.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız III

C) I ve II

D) I ve III

E) I, II ve III

6. Mevlânâ Celâleddîn-i Rumî; öğretisinde insanlara iyiliği, alçak gönüllüğü, cömertliği, merhametli ve doğru olmayı öğütlemiştir. Her türlü sevgisizliğe, kötülüğe, bağınazlığa karşı İslami ve insani ilkeleri şiir ve musiki içinde birleştirip dile getiren Mevlânâ, etkisini yüzyıllarca sürdürmüştür. Mevlânâ'ya göre insan, kendi kendini eğiterek hayvani ve şeytani yönlerinden sıyrılır. Kişide, çevrenin etkisine ve eğitimin gücüne inanan Mevlânâ: “İnsanın eğitimi ile yabani at rahvan olur.” Sözüyle eğitimle hayvanların bile yeteneklerinin geliştirilebileceğini belirtir.

Buna göre;

- I. Ahlaki değerleri ön plana çıkarmıştır.
- II. Öğretisinde müziğin etkisi vardır.
- III. Eğitimin davranış değişikliğine yol açtığını kabul etmiştir.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) I, II ve III

7. Mevlânâ öğretilerinde, dinî-tasavvufi düşüncesinin kaynağının Kur'an ve sünnet olduğunu vurgulamıştır. “Biz pergel gibiyiz. Bir ayağımız din üzerinde sağlamca durur, öteki ayağımız yetmiş iki milleti dolaşır.” diyerek de bir Müslüman olarak tüm insanlığı kucaklayabildiğini belirtmiştir. “Bende benimle ilgili bir şey bırakmadı.” dediği aşkın, gerçek hürriyet olduğunu idrak eden Mevlânâ, bu anlayışıyla insanlığa, merkezinde aşk bulunan etrafına da dalgalar hâlinde aşkı yayan öğretiler geliştirmiştir.

Buna göre;

- I. Öğretilerinde evrenselliği vurgulamıştır.
- II. Kur'an ve sünnetin etkileri vardır.
- III. Eserlerini Farsça yazmıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) I, II ve III

4.2. OSMANLI DEVLETİ'NDE ASKERÎ SINIF

8. Osmanlı toplum düzeni resmî tasnife göre askerîler ve reaya şeklinde ikiye ayrılırdı. Ancak herhangi bir sınıf ayrımı söz konusu değildi. Öyle ki devlete hizmet karşılığı reayadan askerî sınıfa geçmek mümkündü. Bu tasnife göre askerîler yönetenler grubunda yer alır ve devlete vergi ödemezlerdi. Osmanlı Devleti'nde askerîler; padişahın kendilerine idari, askerî, adli ve dinî yetki tanıdığı devlet görevlilerinden oluşurdu. Reaya ise şehirliler, köylüler ve konargöçerlerden oluşurdu.

Yukarıda bilgilerden aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Osmanlı Devleti'nde sınıfsal ayrılıklar vardır.
- B) Osmanlı Devleti'nde yönetenler askeriler olarak adlandırılmıştır.
- C) Reaya devlete vergi ödemektedir.
- D) Konar göçerler reaya sınıfındadır.
- E) Askerilerin idari yetkileri vardır.

9. Reayanın askerîlerden en önemli farkı devlete vergi ödemeleriydi. Reaya, şeri hukuk esasına göre Müslim ve gayrimüslimlerden oluşurdu. Müslüman reaya, "raiyyet rüsumu" denilen "çift", "bennâk" ve "resm-i mücerred" vergilerini öderken, gayrimüslim reaya ise "cizye", "haraç" ve "ispençe" denilen vergi öderlerdi. Bu vergilerin dışında reaya, olağanüstü bir durum karşısında devletin yüklediği "avarız" vergisini de ödemekle mükellefti.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Osmanlı Devleti gayrimüslimlerden sadece üretim vergisi almıştır.
- B) Osmanlı Devleti Müslümanlardan sadece üretim vergisi almıştır.
- C) Osmanlı Devleti üreticilerden vergi almıştır.
- D) Avarız vergisini Müslümanlar ödemektedir.
- E) Bekarlar vergi vermemektedir.

10. Osmanlı Devleti idaresi seyfiye (yönetenler yani askerî sınıf, askerî bürokrasi), ilmiye (din, eğitim ve hukuk bürokrasisi) ve kalemiye (sivil bürokrasi) şeklinde birbirini tamamlayan üç bölümden oluşurdu.

Buna göre;

- I. Osmanlı Devleti'nde askeri bürokrasi vardır.
- II. Hukuk ilmiyenin alanındadır.
- III. Kalemiye mensupları medrese mezunudur.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) I, II ve III

11. İlmiye sınıfının Divânı-ı Hümâyundaki temsilcilerinden olan kazaskerler, Divân'a gelen davaları dinler ve karara bağlarlardı. Şehir ve kasabalarda ise yargı ve adaletle ilgili görevleri kazaskerler adına kadılar yerine getirirdi. Kadıların atanması, denetlenmesi ve terfileri bağlı bulundukları kazasker tarafından yapılırdı. İlmiye sınıfı, yargının yanı sıra ülkedeki tedris (eğitim) hizmetlerinin yerine getirilmesinden de sorumluydu. Osmanlı sınırları içerisinde açılacak medreselerin ve medreselerdeki müfredatın belirlenmesi, müderrislerin tayin edilmesi de kazaskerlerin sorumluluğunda idi.

Yukarıdaki bilgilerden aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) İlmiye sınıfı hukuk işlerinden sorumludur.
- B) Taşrada hukuktan kadı sorumludur.
- C) İlmiye sınıfı eğitimden sorumludur.
- D) Kadıların atanmasından Şeyhülislam sorumlu idi.
- E) Müderrisler ilmiye mensubu idi.

12. İlmiye sınıfının yetki ve görev alanına giren konulardan biri de Divân'da alınan kararların İslam dinine uygun olup olmadığı yönünde fetva vermek idi. Bu yetki Osmanlı Devleti'nde ilmiye sınıfının başı olarak kabul edilen şeyhülislam tarafından kullanılırdı. Osmanlı padişahları da bazı kararlarını uygulamadan önce şeyhülislamdan fetva isterlerdi.

Buna göre;

- I. Fetva vermek ilmiyenin görevidir.
- II. Fetva makamı Şeyhülislamdır.
- III. Fetva almadan icraat yapılmazdı.

yargılarından hangisine ulaşamaz?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) I, II ve III

13. Osmanlı taşra teşkilatı içinde yer alan başlıca yönetim birimleri kaza, sancak ve eyalet idi. Kazaların başında ilmiye sınıfına mensup kadılar bulunurdu. Kadılar, insanlar arasında ortaya çıkan problemleri ve davaları şeri hükümlere göre çözüme kavuşturmak için yetkili makamca tayin edilen şahıslardı. Kadıların idari, ilmî ve adli konularda oldukça geniş yetkileri vardı. Halk arasındaki sorunları çözmenin yanında devlet ile halk arasındaki ilişkileri düzenler, devletin taşradaki düzenini sağlarlardı.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Kadılar sancağı yönetmişlerdir.
- B) Kadılar taşrada hukuk işlerinden sorumludurlar.
- C) Kadıların yönetim görevi vardır.
- D) Kadıların davaları şeri hukuka göre karara bağlardı.
- E) Kadı devlet ile halk arasında iletişimi sağlardı.

14. Kadıların, bulundukları kazada devletin şeri ve örfi kanunlarını uygulamaları yanında, merkezden gelen emirleri uygulamak gibi görevleri de vardı. Yine kendisine bağlı kazadaki devlet görevlilerinin bütün uygulamalarını yargı denetiminden geçirirlerdi. Kadılar ayrıca bulunduğu kazada belediye hizmetlerini de yerine getirirlerdi. Ticaret işlerini denetler, günlük hayatın sorunsuz şekilde yürümesini gözetirlerdi. Sorumlu bulundukları bölgelerdeki vergilerin sorunsuzca toplanması da kadıların yetkileri arasındaydı.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Kadı verdiği kararlardan sorumsuzdur.
- B) Kadıların taşrada geniş yetkileri vardır.
- C) Kadılar seyfiye sınıfına emir vermektedir.
- D) Kadı sadece şeri hukuku uygulamakla yükümlüdür.
- E) Savaş zamanı orduya katılmakla yükümlüdür.

15. Seyfiye sınıfının taşradaki temsilcileri, eyaletleri yöneten beylerbeyleri ile sancakları yöneten sancak beyleri ile güvenlik işlerinden sorumlu subaşı idi. Bu görevliler bulundukları yerlerde buyrukları altındaki diğer görevlilerle birlikte merkezden gelen emirleri uyguları. Yönetim dışında askerlik görevi de bulunan seyfiye sınıfı, ülkenin iç ve dış güvenliğinin sağlanmasından sorumluydu. Doğrudan merkeze bağlı olan beylerbeyleri bulundukları bölgenin idari, askerî, adli ve mali işlerinden sorumluydular.

Buna göre;

- I. Beylerbeyi eyalet yöneticisidir.
- II. Güvenlik ilerinden subaşı sorumludur.
- III. Sancak Beyinin tek görevi askerliktir.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) I, II ve III

16. Kalemiye sınıfı, idari ve mali işlere bakarlardı. Divândaki temsilcileri Anadolu ve Rumeli defterdarları ile nişancı idi. İç ve dış yazışmalar yapmak ve padişahın tuğrasını çekmek Nişancı ve ona bağlı görevlilerin sorumluluğundaydı. Nişancı aynı zamanda sivil bürokrasisinin ve bu bürokraside çalışan görevlilerinin de başyöneticisiydi. Nişancıya bağlı olan reisülküttap ise divân kâtipleri ve kalemlerinin şefi konumundaydı. Bu sınıf içerisinde yer alan memurların çalıştığı bürolara “kalem”, bürokratlara (büro amirleri) “hacegân”, memurlara “kâtip”, kalem bürolarında yazı işlerine yeni başlayan kişilere ise “şakird” denirdi.

Buna göre Kalemiye sınıfı için;

- I. Nişancı divan üyesidir.
- II. Yazışma ve maliye görevleri arasındadır.
- III. Defterdar divan üyesidir.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) I, II ve III

17. Kalemiye sınıfının; devletin yazı işlerini yürütme, mali kayıtları ve arazi kayıtlarını tutma, divândan çıkan fermanlara bakma, tercüme işleri, elçilerle görüşmelerin sağlanması, rütbe ve nişan gibi bürokratik görevleri vardı. Yine devletin iç ve dış yazışmaları ile ilgili kayıtların tutulması da kalemiye sınıfının görevleri arasındaydı. Kalemiye sınıfı üyelerine bu hizmetlerinin karşılığında tımar ve zeamet dirlik olarak tahsis edilmişti.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Kalemiye mali işlerden sorumludur.
- B) İç ve dış yazışmaların kayıtları tutulmuştur.
- C) Kalemiye sınıfı tımar ve zeamet gelirleriyle geçinmiştir.
- D) Nişancı divan üyesidir.
- E) Tercüme işleri yapmıştır.

18. Osmanlı devlet sisteminin temeli, seyfiye, kalemiye ve ilmiye sınıflarının birlikteliğine dayanır. Bu birlikteliğe dayanan yapı içinde görev ve yetkileri kanunnameler ile ortaya konan umera, ulema ve kalem erbabı merkez ve taşra teşkilatının işlemesinde katkı sağlamıştır. Örneğin Osmanlı Devleti'nde taşra teşkilatının çekirdeğini, merkezden atanan bir kadı ile güvenlik ve adaletten sorumlu bir subaşı oluşturmuştur. Taşra idarecilerinin çoğu merkez tarafından atanmıştır. Sadaret kethüdası tarafından tayin listesi yapılmış ve sadrazam tarafından atamalar gerçekleştirilmiştir.

Buna göre;

- I. Osmanlı Devleti merkezi yönetime önem vermiştir.
- II. Askeri sınıfın (yönetenler) taşraya uzanan kolları vardır.
- III. Ulema en geniş yetkili sınıftır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) I, II ve III

4.3. OSMANLI COĞRAFYASINDA BİLİM, KÜLTÜR, SANAT VE ZANAAT

19. Osmanlı Devleti'nde dinî ve ilmî konularda eğitim veren en önemli kurum medreseler idi. Medreselerde eğitim ve öğretim ücretsizdi. Medreselerde dinî (Kur'an, hadis, tefsir, fıkıh gibi) ve pozitif ilimler (astronomi, matematik, fizik gibi) öğretilirdi. Medrese eğitimini bitirenler icazet alarak müderrislik (öğretmenlik) ve kadılık için başvurabilirlerdi. Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren, devletin ihtiyaçları ve toplumun eğitimi için kurulan medreseler hem devletin hem de şehirlerin gelişmesi açısından Osmanlı'ya büyük faydalar sağladı.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Medreselerde sadece dini ilimler okutulmuştur.
- B) Osmanlı Devleti kuruluşundan itibaren eğitim kurumları açmıştır.
- C) Medreseler her şehirde açılmıştır.
- D) Medreselerde kadılar ders vermiştir.
- E) Seyfiye sınıfı medreselerden yetişmiştir.

4.3. HALK KÜLTÜRÜ VE KİTABÎ KÜLTÜR

4.3.3. Osmanlı El Sanatları

20.

-Ahşap işçiliğiyle uğraşan sanatkârlara “neccar” denirdi.

-Ağaç üzerinde veya diğer ahşap bir malzemede, mobilyada belirlenmiş desen ve çizimlere göre oyulmuş yuvalara gümüş sedef vb. süs maddeleri yerleştirilerek yapılan süsleme sanatına ise “kakmacılık” denir.

- Ebru, kendine özgü tekniklerle hazırlanan ve tekneye alınan suyun üzerinde boyalarla oluşturulan desenlerin kâğıda aktarılmasıyla yapılan geleneksel bir sanattır.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılır?

- A) Türkler farklı sanat dallarıyla ilgilenmişlerdir.
- B) Ahşap işçiliği gelişmiştir.
- C) Boyama sanatı geliştirilmiştir.
- D) Süsleme sanatında sedef kullanılmıştır.
- E) Süsleme sanatının dış etkileri olmuştur.

4.3.4. Osmanlı Coğrafyasında Sözlü ve Yazılı Kültür

21. Sözlü kültür, İslamiyet öncesi dönemde Türk toplumlarında destanlar, mitler, hikâyeler, masallar etrafında gelişmişti. İslamiyet’in etkisiyle birlikte Türk-İslam devletlerinde ise kitabî kültür gelişme gösterdi. Osmanlı Devleti’nin ilk dönemlerinden itibaren de gerek sözlü edebiyat ürünleri gerekse kitabî (divan edebiyatı) ürünler, Osmanlı padişahlarının şair kişilikleri ve edebiyata verdiği önem sayesinde gelişip korundu. Bu sayede de günümüze kadar varlığını sürdürdü.

Buna göre;

- I. Türklerde sözlü edebiyat gelişmiştir.
- II. Osmanlı hükümdarları şiirle ilgilenmiştir.
- III. İslamiyet kitabî kültürü etkilemiştir.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) I, II ve III

22. Osmanlı Kuruluş Dönemi'ndeki sözlü kültür İslamiyet öncesi ve sonrası sözlü kültürün devamı niteliğindedir. Osmanlı'da sözlü kültürün başlıca türleri destanlar, masallar, menkıbeler, mâniler, fıkralar, ağıtlar, halk hikâyeleri, türküler ve koşmalardır. Halk edebiyatı olarak da adlandırılan sözlü kültürün başlıca temsilcileri ozan veya âşık denen saz şairleridir.

Buna göre;

I. Kuruluş döneminde sözlü kültür zengin ve çeşitlidir.

II. Halk edebiyatının başlıca temsilcileri ozanlardır.

III. Divan edebiyatı gelişimini tamamlamıştır.

yargılarından hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) I, II ve III

4.3.5. Osmanlı Şehirleri

23. Osmanlı şehirlerinin büyük kısmı mahallelerden oluşurdu. Bu mahallelerde Müslim ve gayrimüslim cemaatler; ayrı ayrı, kendi mahallelerindeki mescit, kilise veya sinagog etrafında yerleşmişlerdi. Türk evleri genelde çok katlı değildi. Bu evlerin birinci katı taştan yapılmış olup hizmet katı konumundaydı. Bu katta depo, samanlık, çamaşır yıkama yeri, tuvalet ve mutfak yer alırdı. Evin üst katı ise oturma alanı olarak kullanılan odalardan ibaretti. Odalar arasında eyvan denen bir bölüm yer alırdı. Eyvan ve odalar, sofaya veya hayata (avluya) açılmaktaydı.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıda yargılardan hangisine ulaşamayız?

- A) Mahalleler dini yapılar etrafında oluşmuştur.
- B) Müslüm gayrimüslim aynı mahalleyi paylaşmıştır.
- C) Binalar çok katlı yapılmamıştır.
- D) Yapı malzemesi olarak taş kullanılmıştır.
- E) Evlerin avlusu vardır.

24. Mahallelerin dışındaki diğer alan, endüstriyel faaliyetlerin yapıldığı ve kırsal kesimle bağlantısı olan zanaatkârların bulunduğu bölgelerdi. Bu bölgelerde dericiler, boyacılar, kesimhaneler, kasaplar, demirciler, çilingirler, bakırcılar, çömlekçiler, saraçlar, gıda maddesi satıcıları gibi grupları görmek mümkündü. Şehre yeni gelenler, sanayide çalışanlar ve şehrin alt sınıfı genelde bu alanda yaşardı.

Buna göre;

I. Şehirlerin kırsal kesimle bağlantıları vardır.

II. Köyden gelen ürünler şehirde satılmaktadır.

III. Sanayide farklı meslek grupları oluşmuştur.

yargılarından hangisine ulaşamaz?

- A) Yalnız II
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) I, II ve III

25. Osmanlı Devleti, Rumeli’de de fethettiği bölgelerde sosyal devlet anlayışı ile imar ve bayındırlık faaliyetlerine başladı. İmar faaliyetlerine şehirlerde bulunan ana kilisenin camiye (Genelde ulu cami adı verilmiştir.) dönüştürülmesiyle başladı. Külliye mahalleleri, mahalleler de şehirleri meydana getirdi. Kısa sürede bu şehirlerde cami-mescit, tekke-zaviye ve türbe gibi dinî yapılar; han, bedesten, kervansaray ve çarşı gibi ticari yapılar; imaret, hamam, köprü, su kemeri, çeşme ve saat kulesi gibi sosyal yapılar; mektep, medrese ve kütüphane gibi eğitim ortamları; kale, hisar, kule-ocak, burç ve tabyalar gibi askerî yapılar inşa etmek suretiyle Türk-İslam şehir dokusu anlayışı etkin hâle geldi.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Mahalleler dini yapılar etrafında gelişmiştir.
- B) Rumeli’de imar faaliyetlerine önem verilmiştir.
- C) Ticaretin gelişmesi için çalışmalar yapılmıştır.
- D) Ticaret gayrimüslimler eliyle yürütülmüştür.
- E) Türk-İslam şehir dokusu oluşturulmuştur.

4.3.6. Osmanlı’da Mimari

26. Erken Dönem Osmanlı mimarisinin temel ögesini külliye, külliyelerin ana unsurunu ise camiler ve medreseler oluşturmaktaydı. Osmanlı mimari anlayışında başlangıçta Selçuklu mimarisi örnek alınsa da zamanla farklı planlarda yapılan çok sayıda cami ön plana çıktı. Osmanlı Erken Dönemi’ne ait ilk eserler genelde İznik, Bursa ve Edirne’de yapıldı. İznik’teki Hacı Özbek Camii (1333), Hacı Hamza Camii (1349), Süleyman Paşa Medresesi, Bursa’da Yıldırım Bayezid Dönemi’nde inşa edilen Ulu Cami, Yıldırım Bedesteni, Osmanlı Devleti’nin ilk hastanesi niteliğinde olan Yıldırım Darüşşifası bu dönemin mimari eserleri arasında gösterilebilir.

Buna göre;

- I. Külliye yapılmıştır.
- II. Selçuklu mimarisinden etkilenmiştir.
- III. Özgün mimari eserler yapılmıştır.
- IV. İlk mimari eser Bursa’da yapılmıştır.

yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
- B) I ve II
- C) II ve III
- D) III ve IV
- E) I, II ve III

4.4. FETİHLE GELEN DÖNÜŞÜM

27. Balkanlarda bulunan bugünkü yol ve şehir ağının ana hatları da Osmanlı Dönemi'nde ortaya çıkmıştır. Filibe, Sofya, Belgrad, Üsküp, Manastır, Köstence ve Rusçuk birer küçük kasaba veya köy iken Osmanlı Dönemi'nde büyük şehirler hâline gelmiştir. Bunun yanında Osmanlı egemenliği ile beraber Edirne, Selanik, Niğbolu, Silistre gibi şehirler de büyük gelişme göstermiştir. Osmanlı Dönemi'nde büyüyen ve gelişen bu şehirler, başlangıçta idari-askerî merkezlerken zamanla dokumacılık, boyacılık, dericilik gibi el sanatlarının gelişmesi ve esnafın buralara yerleşmesiyle ticari merkezler hâline gelmiştir.

Yukarıdaki bilgileri dikkate aldığımızda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Osmanlı Devleti Balkanlarda imar faaliyetlerinde bulunmuştur.
- B) Ulaşım ağlarının gelişmesi şehirleşmeyi artırmıştır.
- C) Şehirleşme ticaretin ve esnaflığın gelişimini sağlamıştır.
- D) Anadolu'dan Balkanlara Türk göçleri çoğalmıştır.
- E) Osmanlı Balkanlarda askeri-idari merkezler oluşturmuştur.